

Teet Kask – teel lihtsuse poole

Tekst Riina Luik
Fotod Marina Pushkar ja erakogu

Me pole veel õigupoolest isegi jõudnud oma intervjuud alustada, kui juba jõudsime välja selleni, et balletimaailm kihab vastuoludest ja ambitsioonikate isiksuste kokkupõrgetest – kas see ongi tõepoolest üks lõputu ideede ja võimuvõitluse tallermaa nagu sageli räägitakse?

Ütleme pigem nii, et potentsiaal selleks on balletimaailmas suurem kui nii mõneski teises kunstivaldkonnas, sest tantsu puhul on alati tegemist emotsioonidega.

Sest tants ja emotsioonid kuuluvad lahutamatuks kokku?

Jah, sest see oleks sama hea kui öelda, et hoia oma keha ja hing teineteisest lahus – kuid nad on üks tervik! Sest mis on tants – see on emotsioonide fikseerimine ehk siis emotsioonide kujundamine lavaliseks teoseks teatri vormis, teatri raamistikus. Ja kõrvaline inimene võib püüda enesele ette kujutada, mis juhtub noore tantsijaga, kes läheb kümneaastaselt balletikooli ja talle pannakse piltlikult klapid silmadele ning ta elab selles üsna kinnises maailmas kuni teatrisse minekuni. Ja siis äkki võetakse need klapid ära...

Sa oled ise selle kõik läbi elanud – mis siis tegelikult juhtub?

Juhtub see, et sa pead hakkama ise mõtlema, leidma tunnetuse. Kõik balletimaailma igavikuteed läinud klassikud nagu Balanchine, Nežinski, Djagilev, või elavad legendid nagu Kylián või Neumeier – neil kõigil on MÕTLEVAD tantsijad ehk nad on võtnud need klapid tantsijatelt maha ja pannud nad mõtlema. Ning ainult tänu sellele on tekkinud nii huvitavad lavastused, uued visioonid ja uus lähenemine, mida me kõik naudime. Koreograaf peabki olema silmade avaja, visionäär.

Oled ise koreograafina lavastanud üle kolmekümne balleti, teed sa ise seda sama – sunnid tantsija mõtlema?

Ma ei sunni, ma pigem tekitan olukorra, kus ta hakkab mõtlema ja tunnetama ning ta fantaasia läheb liikvele.

Kuidas sinust Pärnu poisina – linna traditsioone arvestades oleks sinust võinud saada näiteks hoopis sõudja või purjetaja – sai hoopis balletitantsija? Kas ema tungival nõudmisel, nagu mitmete balleti ajalukku läinud legendidega juhtus või tahtsidki seda kõike ise?

Muidugi ei ole see, et üks poiss tantsib balletti, päris tavaline asi – sporti tuleb teha, otse loomulikult! Seda enam, et minu vanaisa Aleksander Kask oli sulgkaalu tõstjana neljateistkümnekordne Eesti meister tõstmises ja käis isegi Amsterdami olümpiamängudel. Kuid minagi alustasin tegelikult võimlemisest ja akrobaatikast nagu näiteks elav tantsumaailma legend Jirij Kylián. Minu esimene mälestus seoses tantsuga on aga see, et mind äratati lasteaia lõunaune pealt üles ja öeldi, et riided selga ja lähed peotantsu tundi. Aga see viija ei olnud mitte ema, vaid (vist) peotantsuõpetaja või kasvataja.

Ja kui kaua sa seal seda sambat ja rumbat vuhkisid?

Vuhkisin kuni kümnenda eluaastani – seega neli aastat.

Seda, et laps tahab liigutada, ma usun, kuid et üks poiss tahab tantsida peotantsu või balletti – selles ma julgen veidi kahelda. Mis sind õigupoolest tantsus köitis?

Huvitav on see, et mul ei olnud liikumise ja muusikaga kunagi mingit probleemi – mulle meeldis see. Kuid kogu aeg oli mul probleeme partneriga – kas astus tema minule varba peale või mina talle, ja see mulle ei meeldinud. Kuid mulle on kogu aeg meeldinud liikumine ja aktiivne eluviis, looduses olemine. Umbes samal ajal kui läksin peotantsuringi, sai minust ka sõjalis-sportliku poistelaagri liige – käisin seal kaksteist suve järjest.

Ütle ausalt, on sind sinu tantsulembuse pärast kunagi ka noritud?

Oi, küll! Eriti sugulased – no kuidas sul seal balletikoolis läheb, sukkpükstes ja puha, see ikka ei ole õige mehe amet. Kui kehaline liikumine ja aktiivsus on ehk päritud isapoolselt vanaisalt, siis musikaalsus ilmselt emapoolselt suguvõsast – vanavanaonu Mihkel Toom, kes rahvamuusikuna salvestas 1936. aastal Estonia saalis koguni heliplaadi ja oli üle Eesti kuulus pulmapillimees.

Ja millised olid sinu vastuargumendid nokkijatele?

Mul ei olnudki mingeid vastuargumente, kuid mõtlesin, et te siin ei tea ikka mitte midagi, mis see tants tegelikult on, mida tähendab see, kui paned kostüümi selga, lähed lavale, algab muusika ja pärast seda saad aplausi ja vahel, kui hästi läheb, isegi mõne lille... Ma ei ole kunagi tundnud, et pean oma valikut õigustama. Pigem olen mõelnud, et ühel päeval jõuab see ka nendeni, kes minule neid miks-küsimusi on esitanud. Mul oli sportvõimlemistreener härra Nõel, kes võttis mu oma hoole alla ja õpetas mulle väga palju. Tal oli n-ö silma mingite asjade ära tabamiseks ning tema oligi see, kes rääkis mu emale minu loomupärasest tantsuandest. Balletikooli sattusin ma aga «tänu» vennale, kes tuli Tallinna ülikooli ning justkui möödaminnes viis minu dokumendid balletikooli. Tema versioon kõlas hiljem nii, et ta lihtsalt «unustas» seda nii mulle kui vanematele öelda! Asi tuli muidugi ilmsiks, kui mind katsetele kutsuti. Kuna samal päeval oli ka venna dokumentide vastuvõtt, siis läksimegi lausa kolme mehega: isa, mina ja minust kaheksa aastat vanem vend. See kõik lõppes sellega, et nii vend kui mina saime kooli sisse. Karm reaalsus saabus sügisel, kui mul tuli Tallinna kooli tulla. Olin alles kümneaastane ja täiesti üksik suure linnas – olin täielikus šokis ning igatsus kodu ja ema järele oli ikka tohutu. Olin kuid emotsionaalses depressioonis ning et rutem koju saada (tol ajal olid bussid ju alatasa pilgeni täis ja bussijuht otsustas, kui palju inimesi bussi seisma võtta), saavutasin niisuguse näitlejameisterlikkuse, et pisarad olid kohe käepärast võtta, kui tekkis oht, et bussijuht ei võta peale. Mäletan tänini seda kohutavat koduigatsust.

Kuivõrd sa balletiga üldse olid kokku puutunud, olid sa vähemalt teatris käinud?

Olin paar kuud balletikoolis õppinud ning alles siis nägin lavalt esimest korda klassikalist balletti, milleks oli «Giselle» ja tantsis Tiit Härm. Pärast seda teadsin täpselt, mida ma tahan – saada balletitantsijaks. Mõned aastad hiljem, kui tähistati Helmi Puuri juubelit ja näidati filmi, kui ta tantsis Ago-Endrik Kergega balletis «Romeo ja Julia», teadsin veelgi täpsemalt, kuhu ma välja tahan jõuda.

On sul olnud tantsija või koreograafina sõna ostes mõttes eeskujusid, märgilise tähendusega mõjutajaid?

Kindlasti on üks neist Juta Lehiste, keda ma nägin lavastuses «Naine» – käisin seda korduvalt vaatamas, see oli minu jaoks vapustav lavastus ja Lehiste poolt vapustav esitus. Ago-Endrik Kerge on mulle mõjunud kui «inimkiiritaja», ta on olnud kaudselt väga suur mõjutaja. Mulle kui noore algaja tantsija jaoks olid väga olulised Janis Garancise praktilised nõuanded. Janisega seostub ka üks oluline roll – Rothbart «Luikede järves», mis ühel etendusel kujunes üsna tragikoomiliseks etteasteks.

Mis siis juhtus?

Neljandas vaatuses on teatud kordused, mille lõppedes oli minu kord lavale minna. Ootasin lava taga oma õiget aega – jalas kole-koledad erksinised dressipüksid, nahktallaga pruunid villased sokid ja üll Rothbardi kostüüm. Janise süda valutas mu pärast, et kas kõik ikka läheb kenasti ning ta tuli mind kulisside taha toetama. Äkki ütleb Janis: «Nüüd tuleb minna, Teet!» Minu meelest aga polnud veel aga õige aeg ja ma olin suures segaduses. Koorisin end siiski kähku riidest lahti ja hakkasin juba minema, kui Janis hüüab: «Ei, veel pole õige koht!» Järsku aga röögab uuesti: «Nüüd!» Mina aga ei saanud enam pükse jalast, kummi oli tekkinud umbsõlm ning kuna minna tuli, lükkas Janis mind lavale ning nii ma seal siis olin: dressides, sokkides ja üll Rothbardi kostüüm. Üksinda laval valgusvihus! See on olnud mu karjääri kõige piinlikum moment. Kuid see seik õpetas, et alati tuleb kuulata ja usaldada oma sisehäält.

Kuid sellega see õudne päev veel ei lõppenud! Võtsin need neetud püksid jalast ja ootasin oma järgmist etteastet – pidin furoorikalt tegema suured pas de chat'd diagonaalis üle lava. Võtan poosi, teen esimese sammu, hüppan... ja lendan nagu vibu kulissi tagasi! Milles on asi?! Mingi õnnetu juhuse läbi oli mu käsi jäänud kulissi nööri ja ma lendasin plaksti tagasi nagu vibunöör. See Rothbart on mind terve elu jälitanud, kuid asjadel on teatud märgilised tähendused.

Kui märgilistest tähendustest rääkida – millal sai sinust tegelikult tantsija, tantsija hingelt?

Seda hetke tajusin ma väga selgelt.

Ja mis see tants siis on?

Minu jaoks on tants rituaalne tegevus, viis öelda: ma olen olemas. See on identiteedi-rituaal – tasakaalu tunnetamine iseenda ja universumi suuremate energiatega ja jõudude vahel. Paradoksaalne ja isegi irooniline on see, et see teadmine ja tunnetus saabus minu jaoks siis, kui ma tegelikult pidin hakkama oma karjääri lõpetama. Olin Norra Rahvusballetis töötanud juba viisteist hooaega ja mul tekkis probleem jalaga. Kuigi tantsijad on suurepärased valude ignoreerijad, oli see hoopis teistsugune valu kui see, mida olin varem kogunud. Tehti röntgen, seejärel operatsioon... See oli otsene vihje, et nüüd on SEE periood läbi. Muidugi saad sa sellest mõistusega aru, kuid uut elukursi ei ole sugugi nii kerge võtta – oled nagu kruisilaev, mida pole oma sõiduvees võimalik ühe käeliigutusega ümber pöörata. Ma tunnistan, et see üleminekuprotsess oli emotsionaalselt väga raske ja samas ka väga õpetlik.

Hoolimata sellest, et kõik balletitantsijad teavad, et nende lahkumine armastatud elukutsest toimub tavapärastult vara ja on paratamatu, nagu sinugi puhul, just oma võimete ja inimliku küpsuse kõige kõrgemal ja säravamal ajal. Küsimus pole ju ainult viimseini briljantseks lihvitud tantsutehnikas, vaid ka saavutatud inimlikus küpsuses, mis lubab rollidele juurde anda sügava inimliku mõtme.

Jah, see on nii, ning pole sugugi iseenesest mõistetav, et kohe kui lõpetad tantsijana, oled valmis koreograaf. See on küll eelis, kuid ei enam.

Kui loomulik oli aga sinu jaoks minna edasi lavastaja ja koreograafina?

Ma alustasin lavastajana, ilma et keegi oleks mulle seda öelnud, et hakka peale. Esimene lavastus oli Erkki-Sven Tüüri muusikale (Keelpillikvartett, 1992) tehtud «Time to...» Norra Rahvusballetis 1996. aastal. Minu lavastajatöö algtoekeks oli tegelikult koostöö tantsijana selliste elavate legendidega nagu Glen Tetley, Jiří Kylián, Mats Ek – see, mida ma nendega koos kogesin, oli erakordne. Näiteks Tetley üheks suurimaks inimlikuks andeks oli usalduse olemasolu ja teadmine, mida see enesega kaasa toob. Usaldus avab tantsijas sellised uksed, mille olemasolust ta ise teadlikki ei pruugi olla. Minu suureks guruks ongi olnud just Tetley, kuid palju olen õppinud ka Kyliánilt ja Ekilt. Läbi selle peegelduse, mida ma neilt koreograafidelt sain, tekkis mul võime iseennast kuulama õppida – ja see on üks tänuväärsemaid võimeid laiemas plaanis oma eksisteerimist silmas pidades. Kõige suurem viga, mida me inimestena üldse teha võime, on see, kui me ei kuula iseennast, et eirame end ja oma soove – see lõpeb varem või hiljem katastroofiga. Meile antakse pidevalt märke ja märguandeid, kuid kui me ei oska neid lugeda, keeratakse sealt ültal su kraanid lihtsalt kinni – nii lihtne ja keeruline see ongi.

Sa mõtled seda, et end pidevalt üleekspluateerides ja end mitte kuulates kaotame me oma loovuse?

Ka seda, kuid see kõik algab sellest, et sinult võetakse esmalt ära «antenn», millega sa tunnetad ning seejärel ka «patareid» – su keha on küll olemas, kuid sa ei püüa enam midagi kinni ega suuda midagi luua. Kuid rasked asjad/kogemused on samavõrd kasulikud kui head, sest mõlemad võivad olla õpetavad. Minu meelest on kõige suurem teadlikkuse aste see, kui oskad elus näha neid mõlemaid – nii head kui halba – neid väärtustada ja neist õppida. Teadlikkus tuleb siis, kui sa tajud, et kõik on üks ja iga hetk tuleb olla siin ja praegu, 100-protsendiliselt.

Siin ja praegu kohaloleku ideega haagib hästi ka see, mida tantsijad laval peavad publikule näitama – ehedaid tundeid. Kui kerge või raske on sinul jääda oma lavapartneri suhtes neutraalseks – ilma et tekiks puht inimlik tundesäde mehe ja naise vahel?

See, et su käte vahel on üks naine kui NAINE, on küll kõige viimane asi, mille peale sa tantsides mõtled.

Kuid paljud näitlejad on öelnud, et mingi armumine oma lavapartnerisse on mingil moel isegi hädavajalik.

Jah, kuid see on hoopis teistsugune armumine kui tavaelus – see on armumine rolli, rollipartnerisse. Kui sa armud inimesse, on see juba kõrgem pilotaaž. Sest mis laval toimub – see, et head esinejad on laval need, kes suudavad elus kogetu üle kanda lavarolli, mitte vastupidi. Probleem tekibki sellest, kui ei suuda oma tunnetest lahti lasta sellest hetkest alates, kui oled astunud rolli, kui sa ei suuda anda oma inimlikku kogemust nautimiseks ja osa saamiseks publikule. Mida paremini tantsija seda n-ö lahtilaskmise kunsti valdab, seda geniaalsem esineja ta on. Minu jaoks on pigem olnud probleem see, et kuidas saavutada seisund, et see vajalik «keemia» tekiks igal etendusel. Võti peitub selles, et pead suutma end häälestada nii, nagu tantsiksid seda rolli esimest korda.

Selleks, et sul oleks tantsijana ja lavastajana midagi öelda, pead eelkõige inimesena kogemuste poolest rikas olema, pead olema midagi sügavat läbi elanud.

Minu kui inimese areng on minu loomingust absoluutselt eraldamatu.

Stockmann õnnitleb kõiki koolilõpetajaid

Aitame valida ja pakume:

- *sobivat riietust*
- *efektseid aksessuaare*
- *hõrgutisi pidulauale*
- *põnevaid kingitusi*
- *toremaid üllatusi*

STOCKMANN

Missuguses etapis sa oma elus praegu oled?

Ma jõuan üha rohkem ja rohkem lähemale lihtsusele.

Milles see avaldub?

Vajan võimalust looduses olla, see tasakaalustab mind. Tasakaal on minu jaoks seotud ka sotsiaalne-olemisega (teatud koguses muidugi), julguses lihtsalt olla, mitte midagi tehes ja tundmata seejuures süümepiinu, kuid ka hoolitsuses oma kehalise vormisoleku eest. Oleks rumalus end ühiskonnast isoleerida, kuid peab tunnetama ka seda piiri, mis aitaks sul ellu jääda ja oma väärtused säilitada. Ma tahtsin, et mul oleks võimalus end kusagil puhastada, taastoota – kuidas iganes ma seda ei nimetaks ning see koht on mul Saaremaal juba kaheksa aastat olemas. Kui ma seal olen, kohas, kus pole ei elektrit ega veevärki, tunnen ma, et saan sealt midagi, mis annab mulle jõudu jälle edasi olla, et olen taas tasakaalus – et olen teinud need iseendale olulised rituaalid ära.

Ma tean, et sulle meeldib süüa teha, missugust kööki sa armastad?

Jah, mulle meeldib kokata, lõin kaasa isegi Kanal 2 kokasaates «Lusikas». Kuid ma ei eelista niivõrd mingi konkreetse maa kööki, kuivõrd armastan lihtsalt värsket ja tasakaalustatud toitu. Toitu, mida pole palju töödeldud, taimset toitu veidi enam kui loomset. Kuna me sööme ju ka silmadega, on minu jaoks väga oluline mitte toidu kogus, vaid väljanägemine, samuti atmosfäär, milles ma söön.

Möödunud sügisel veetsid mitu kuud Aasias ja kuna sul olid n-ö kõik juhtmed välja tõmmatud, keegi sind kätte ei saanud ei meiltsi ega telefoniga, hakkasid ringlema jutud, et oled ära pööranud, budistiks hakanud ja mis kõik veel. Oled sa end sidunud mingi religiooniga?

Ei, ma ei ole end sidunud mingite -ismi'dega. Kuid mulle meeldib väga pühakodades käia, ja mind väga inspireerib see ilu, mis on neis inimestega loodud.

Mis sind kui loojat veel inspireerib? Millest sa praegu kõige enam mõtled?

Viimase lavastusega «Father Hunger» («Isapuue», 2011) viisin oma lavastuse vormistamise ja väljendamise vahendid uuele tasemele, avastasin enese jaoks justkui uue «lennukoridori». Tundsin vajadust teha kummardus kõigile neile inimestele, kes minu ümber on. Mõnikord on inspireerijaks luuletus, teinekord foto või muusika, kuid eelkõige inspireerib mind inimene. Ka muusika taga on ju eelkõige inimene kui looja.

Kelle muusika järgi oled enim lavastusi loonud?

Erkki-Sven Tüür on muusikalises mõttes olnud üks tugevamaid mõjutajaid, tema teostele olen loonud «Time to...» (1996), «Fluxus» (2002) sündis «Insula deserta» muusika järgi. Praegu töötan uue lavastuse kallal, millel pole veel nime, kuid sellega avatakse sügisel Gruusia Riikliku Balleti uus hooaeg ja lavastuse muusikaliseks teljeks on Erkki-Sveni Sümfoonia nr 6 «Strata».

Kas tantsimise ja lavastamisega elab tänapäeval ära?

Kindlasti elab, oleneb kuidas sa raha kasutad. Ma proovin kogu aeg mõelda nii, et raha poleks eesmärk, vaid vahend.

On sul nõrkusi, millega oled leppinud ega püüagi neist enam vabaneda. Üheks selliseks nõrkuseks on vist kiired ja ilusad autod...

Mulle meeldib kiirete autodega sõita, kuid see ei tähenda tingimata seda, et pean neid omama. Hiina vanasõna ütleb, et kui sul on rohkem kui kolm asja, siin nad juba omavad sind. Mida ma tahan? Seda, et mul oleks riided seljas, oleks süüa ja koht, kus ma saaksin end ära peita.

Sinu perekonnaelu on üsna ebatavaline – oled abielus, abikaasa Eli töötab tänini Norra Rahvuskooperis, teie kolm last õpivad Oslo rahvusvahelises koolis, sina elad Eestis...

Kas see ikka on tänapäeval nii ebatavaline?

Me oleme ise kehtestanud ühiskonnas mingid teatud normid, mis lõpuks vormuvad klišeudeks ning eeldame, et nende järgi peabki elama. Kuid kes ütles, et see just nii peab olema!? Ma armastan ja hoolin väga oma perest.

Sa oled ka hobifotograaf ja sulle meeldib joonistada – kui palju sa nende hobidega üldse tegeleda jõuad?

Mõlema puhul võin öelda, et n-ö tegelemine kaasneb mingi seisundiga, mil sa lihtsalt tahad just ühe või teisega tegeleda. Esmalt pead suutma ja tahtma tähele panna, mis sinu ümber toimub. Eriti meeldib mulle pildistama minna suvehommikul, kui päike alles hakkab tõusma ja kaste on veel maas... Kui taban kaameraga rohukõrre, mille otsas on kastetilk ja kõrrel roomab tigu, kelle koda esimeste päikesekiirte valguses läbi kumab, või kui ilusad on ämblikuvõrgud, millel on kastetilkadest pärlid... ○

TRUE STORY

Baron Rosen

Tähelepanu! Tegemist on alkoholiga. Alkohol võib kahjustada teie tervist.